УДК 340.12:342.7
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.5/02

Хажинський Р. М.
https://orcid.org/0009-0005-0818-3985
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОМАТИЧНІ ПРАВА ЯК НОВЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: PRO ET CONTRA

У статті здійснено теоретико-правовий аналіз проблеми віднесення соматичних прав до нового покоління прав людини крізь призму аргументів pro et contra. Актуальність дослідження обумовлена тим, що розвиток біомедицини, генетики, репродуктивних і нейротехнологій істотно розширює фактичні можливості людини впливати на власне тіло та формує нові правові претензії, які нерідко характеризуються у сучасній юридичній доктрині як права четвертого або іншого нового покоління. Водночас, значна частина відповідних правомочностей змістовно пов'язана з традиційними правами на свободу, фізичну недоторканність, приватність, людську гідність, життя та охорону здоров'я, що ставить під сумнів можливість їх беззастережного віднесення до принципово нового покоління. Досліджено нормативну та аксіологічну спадкоємність соматичних прав із класичною системою прав людини. Показано, що базові гарантії тілесної автономії сформувалися на основі вже визнаних прав на особисту недоторканність, свободу, приватність, добровільну згоду та людську гідність. Встановлено, що сучасний науково-технічний розвиток створює принципово нові предмети правового регулювання, пов'язані з генетичним втручанням, допоміжними репродуктивними технологіями, нейротехнологіями та іншими формами впливу на фізичну природу людини, що є аргументом на користь визнання новизни окремих соматичних правомочностей. Особливу увагу приділено критичному аналізу поколіннєвої концепції прав людини. Обґрунтовано, що сам факт пізньої появи певної правової претензії або її технологічної зумовленості не є достатньою підставою для визнання самостійного нового права. Запропоновано розрізняти хронологічну, предметну та нормативно-конструктивну новизну права. Встановлено, що визначальне значення має саме нормативно-конструктивний критерій, який дозволяє з'ясувати, чи потребує новий фундаментальний інтерес створення самостійної юридичної конструкції, чи може бути належним чином захищений шляхом конкретизації та еволюційного тлумачення вже існуючих прав. Зроблено висновок, що беззастережне віднесення всієї сукупності соматичних прав до четвертого покоління є теоретично спрощеним. Соматичні права мають міжпоколіннєву природу: їх охоронне ядро пов'язане з класичними громадянськими правами, окремі механізми реалізації взаємодіють із соціальними правами, тоді як частина технологічно зумовлених правомочностей справді характеризується предметною та нормативною новизною. Обґрунтовано доцільність розглядати соматичні права як самостійну за предметним критерієм, міжпоколіннєву за історико-правовою генезою та неоднорідну за ступенем нормативної новизни групу прав людини, єдність якої визначається юридично значущим самовизначенням людини щодо власної тілесності.

Ключові слова: *соматичні права, права людини, покоління прав людини, четверте покоління прав, новітні права, тілесна автономія, тілесне самовизначення, фізична недоторканність, людська гідність, біомедицина, генетичні права, репродуктивні права, нейроправа, правовий статус людини.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасної юриспруденції відбувається в умовах істотного розширення фактичних можливостей людини впливати на власне тіло, його функціонування, структуру, репродуктивні властивості, окремі органи, тканини та біологічні характеристики. Досягнення медицини, генетики, трансплантології, репродуктивних технологій та інших біомедичних напрямів актуалізують питання про юридичні межі особистого самовизначення та змушують правову науку переосмислювати традиційні уявлення про фізичну недоторканність, автономію,

© Хажинський Р. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

людську гідність і правовий зв'язок особи з власним тілом. Унаслідок цього в сучасній юридичній доктрині дедалі більшого значення набуває категорія соматичних прав, яка покликана відобразити особливу сферу юридично значущих можливостей людини щодо власного тілесного буття.

Процес становлення цієї категорії не можна вважати завершеним. Однією з основних проблем залишається відсутність усталеного термінологічного апарату та загальновизнаного теоретичного критерію, за допомогою якого можна було б визначити зміст і межі соматичних прав. У науковій літературі поряд із поняттям «соматичні права» використовуються категорії «особистісні права», «особисті права», «тілесні права», «біомедичні права», а окремі пов'язані з тілесністю людини правомочності розглядаються через конструкції фізичної недоторканності, приватності, репродуктивної свободи, автономії, права на власне тіло або самовласності. Така множинність підходів відображає складність досліджуваного феномену, однак одночасно створює проблему розмивання його понятійних меж.

Особливого значення ця проблема набуває у загальній теорії права, оскільки питання полягає не лише у виборі найбільш вдалого терміна для позначення певної сукупності правомочностей. Необхідно встановити, чи існує об'єктивна системоутворювальна ознака, яка дозволяє об'єднати відповідні права в самостійну юридичну категорію та водночас відмежувати їх від традиційних особистих, медичних, репродуктивних та інших прав. Сам по собі зв'язок конкретного права з людським тілом для цього є недостатнім, оскільки тілесний аспект у різній формі властивий праву на життя, охорону здоров'я, особисту недоторканність та низці інших фундаментальних прав людини. Так само недостатнім видається обмеження соматичних прав виключно тими можливостями, виникнення яких безпосередньо зумовлене сучасним біотехнологічним прогресом, адже такий підхід штучно відокремлює їх від історичного розвитку ідей особистої автономії та тілесної недоторканності.

У зв'язку із цим актуальним науковим завданням є уточнення термінологічних засад концепції соматичних прав та визначення того юридичного критерію, який дозволяє розглядати їх не як механічну сукупність різнорідних можливостей щодо людського тіла, а як внутрішньо пов'язану групу прав. Вирішення цього завдання має значення як для подальшого розвитку загальної теорії прав людини, так і для належного осмислення тих нових правових домагань, які виникають унаслідок розширення фактичних можливостей особи визначати стан, функціонування, зміну та використання власної тілесності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика новітніх поколінь прав людини, критеріїв виникнення нових прав та трансформації традиційного каталогу прав під впливом суспільних і технологічних змін досліджується у працях П. Алстона, Р. Андорно, Ч. Бейца, О. Бєлова, М. Бєлової, С. Домарадзького, Д. Євтушенка, М. Ієнки, М. Лопес Бароні, Д. Пуповаца, М. Ріссе, О. Турченко, А. Фальковського, М. Хвостової. У сучасному правому дискурсі сформувалися підходи, що обґрунтовують необхідність виокремлення нових поколінь прав у зв'язку з розвитком біомедицини, генетичних, репродуктивних, цифрових і нейротехнологій, так і критичні позиції щодо неконтрольованого розширення каталогу прав людини. Дискусійним залишається питання про те, чи можуть соматичні права в цілому розглядатися як нове покоління прав людини, чи ознаками справжньої юридичної новизни характеризуються лише окремі їх правомочності, тоді як інші становлять сучасну конкретизацію традиційних прав на свободу, приватність, фізичну недоторканність і людську гідність.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні за допомогою розкриття діалектики *pro* et *contra* можливості віднесення соматичних прав до нового покоління прав людини, з'ясуванні характеру їх зв'язку з традиційними фундаментальними правами та обґрунтуванні критеріїв, за якими можна відмежувати справді нові соматичні правомочності від сучасних форм реалізації вже визнаних прав.

Виклад основного матеріалу. Питання про віднесення соматичних прав до нового покоління прав людини не може вирішуватися лише на підставі їх порівняно пізньої появи в юридичному дискурсі. Поколіннєва характеристика має значення насамперед для пояснення історичних умов формування певних правових домагань, однак сама по собі не розкриває їх юридичної природи. Тому визначальним є питання, чи становлять соматичні права якісно новий елемент системи прав людини, чи переважно є сучасною формою реалізації традиційних прав на свободу, фізичну недоторканність, приватність, життя, гідність та охорону здоров'я.

Вихідною точкою такого аналізу є класична міжнародна система прав людини. Загальна декларація прав людини 1948 року не містить поняття

соматичних прав та закономірно не враховує значну частину сучасних біомедичних і технологічних можливостей. Саме в ній закріплено право на життя, свободу й особисту недоторканність, захист приватного життя, визнання правосуб'єктності та рівність людей у гідності й правах, які утворюють фундаментальне ціннісне підґрунтя сучасної тілесної автономії [1].

Це становить вагомий аргумент *contra* беззастережного визнання соматичних прав принципово новим поколінням. Їх базове ціннісне ядро – свобода, гідність, фізична недоторканність та автономія – сформувалося значно раніше за сучасні біотехнології. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року додатково закріпив заборону піддавати особу без її вільної згоди медичним або науковим дослідам, що безпосередньо поєднує фізичну недоторканність із особистою волею [2].

Разом із тим соматичні права не можуть бути повністю зведені до класичної моделі негативних свобод. Реалізація частини з них залежить від доступу до медичних технологій, професійної допомоги, інформації та спеціальних процедур. У цьому контексті значення має Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, який закріплює право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я [3]. Отже, соматичні права можуть одночасно поєднувати негативну вимогу невтручання та позитивні обов'язки держави, що вже ускладнює їх віднесення до одного традиційного покоління.

Подібна закономірність простежується й у системі Європейської конвенції з прав людини. Конвенція не закріплює соматичних прав як самостійну групу, однак права на життя, свободу, заборона катувань та право на повагу до приватного і сімейного життя створюють нормативну основу для захисту різних проявів тілесної автономії [4]. Завдяки еволюційному тлумаченню традиційні права здатні охоплювати нові життєві ситуації, пов'язані з медичними втручаннями, репродуктивним вибором та іншими формами тілесного самовизначення. У такому випадку відбувається не створення принципово нового права, а змістовне оновлення вже існуючої гарантії.

Проти жорсткої поколіннєвої класифікації свідчить і принцип неподільності та взаємозалежності прав людини, закріплений у Віденській декларації і Програмі дій 1993 року. Права людини становлять взаємопов'язану систему, а їх належність до певного покоління не повинна перетворюватися на нормативну ізоляцію [5]. Соматичне право може одночасно стосуватися свободи, приватності, здоров'я, гідності, рівності та фізичної недоторканності, що робить його системну природу значно складнішою за просту хронологічну класифікацію.

Водночас аргументація *pro* щодо нового покоління також має вагомі підстави. Сучасна біомедицина створила можливості впливати на такі характеристики людини, які раніше сприймалися як природно задані. М. Дж. Лопес Бароні пов'язує права четвертого покоління з Четвертою промисловою революцією та технологіями, здатними змінювати генетичні, біологічні й когнітивні характеристики людини [6]. Саме поява принципово нового предмета правового рішення – генетичної, репродуктивної, нейротехнологічної чи іншої трансформації людського організму – може свідчити про якісну новизну окремих соматичних правомочностей.

У вітчизняній доктрині поколіннєвий підхід використовується щодо конкретних соматичних прав. О. Г. Турченко та Д. О. Євтушенко розглядають евтаназію як право людини четвертого покоління, пов'язуючи її з трансформацією уявлень про право на життя та особисте самовизначення [7, с. 921–928]. Проте саме віднесення евтаназії до четвертого покоління не вирішує питання про нормативний статус відповідної можливості, умови її реалізації, носіїв права та кореспондуючі обов'язки. Отже, поколіннєва характеристика пояснює історичну новизну, але не замінює юридичного обґрунтування.

Аналогічну ситуацію можна спостерігати щодо репродуктивних прав. М. В. Бєлова та О. М. Бєлов характеризують їх як складову прав четвертого покоління, пов'язуючи їх розвиток із технологічними та соціальними трансформаціями [8, с. 115–121]. Водночас усередині репродуктивної сфери співіснують як традиційні гарантії захисту від примусового втручання, так і правомочності, що стали можливими лише завдяки сучасним технологіям. Це ще раз підтверджує неоднорідність їх поколіннєвої природи.

Особливо показовою є сучасна дискусія про нейроправа. М. Ієнка та Р. Андорно ставлять питання про необхідність формування нових прав для захисту ментальної приватності, психічної цілісності та особистої ідентичності в умовах розвитку нейротехнологій [9]. Саме цей приклад демонструє необхідність розрізняти нове право та нову сферу застосування вже існуючого права. Якщо новий технологічний ризик повністю охоплюється приватністю або фізичною недотор-

канністю, окреме право може виконувати лише конкретизуючу функцію. Якщо ж виникає принципово новий фундаментальний інтерес, для якого традиційних конструкцій недостатньо, підстави для визнання нового права посилюються.

Сама категорія «четвертого покоління» також не має однозначного змісту. М. Ріссе застосовує її до епістемічних прав у цифрових життєвих світах, тобто до зовсім іншого предметного масиву [10, с. 351–378]. Якщо до четвертого покоління одночасно зараховують соматичні, цифрові, генетичні, біомедичні та епістемічні права, саме поняття покоління ризикує втратити достатню класифікаційну визначеність.

На обмежену пояснювальну здатність поколінєвої моделі звертають увагу С. Домарадзький, М. Хвостова та Д. Пуповац, аналізуючи концепцію К. Васака. Покоління дозволяють пояснювати історичний розвиток прав, однак не повинні сприйматися як взаємно ізольовані блоки [11, с. 423–443]. Соматичні права особливо наочно це демонструють, оскільки поєднують класичне охоронне ядро, позитивні гарантії та технологічно нові правомочності.

Крім того, необхідно розрізняти доктринальне проголошення нового права та його реальне становлення як елемента системи прав людини. Ч. Бейц пропонує аналізувати права людини також як елементи міжнародної нормативної практики [12]. У цьому аспекті соматичні права є внутрішньо неоднорідними: фізична недоторканність, добровільна згода і приватність мають усталене юридичне визнання, тоді як окремі генетичні, репродуктивні або пов'язані із завершенням життя домагання характеризуються значно менш визначеним нормативним статусом.

Особливо вагомі аргументи *contra* некритичного множення нових поколінь містяться у працях П. Алстон. Аналізуючи права третього покоління, він звертав увагу на небезпеку ототожнення суспільної важливості певної проблеми з достатньою підставою для проголошення нового права людини [13, с. 307–322]. Для соматичних прав це означає, що поява нової технологічної можливості ще не свідчить про автоматичне виникнення нового суб'єктивного права.

У подальшому П. Алстон запропонував ідею своєрідного «контролю якості» нових прав. Для їх визнання мають бути визначені фундаментальний характер інтересу, носій, зміст правомочності, кореспондуючі обов'язки, системна сумісність та можливість юридичного забезпечення [14, с. 607–621]. Такий підхід видається особливо продуктивним щодо соматичних прав, оскільки дозволяє змістити акцент із питання «до якого покоління належить право?» на питання «чи має відповідна претензія достатні юридичні підстави взагалі бути визнаним правом людини?».

У зв'язку з цим доцільно розрізняти три виміри новизни соматичного права. Хронологічна новизна означає його пізнішу появу в юридичному дискурсі; предметна – існування нового інтересу або можливості, які раніше були технологічно недоступними; нормативно-конструктивна – необхідність створення самостійної юридичної конструкції для належного захисту відповідного інтересу. Саме останній критерій має вирішальне теоретико-правове значення, оскільки дозволяє відрізнити справді нове право від нової форми реалізації традиційного права.

Необхідність такого диференційованого підходу підтверджується й у The Cambridge Handbook of New Human Rights, де новизна права аналізується у взаємозв'язку з його визнанням та теоретичним обґрунтуванням [15]. Називати певну претензію «новим правом» саме по собі не доводить його самостійності. Необхідно встановити, чи захищається справді новий фундаментальний інтерес, чи лише відбувається конкретизація вже відомої свободи.

Отже, аргументи *pro* щодо віднесення соматичних прав до нового покоління ґрунтуються передусім на появі принципово нових технологічних можливостей впливу на людське тіло, генетичні, репродуктивні та нейрофізіологічні характеристики. У свою чергу, аргументи *contra* пов'язані з тим, що фундаментальне ціннісне та значною мірою нормативне ядро цих прав формується традиційними правами на свободу, приватність, гідність і фізичну недоторканність. Тому бінарна постановка питання, за якої соматичні права мають бути або повністю «старими», або повністю «новими», не відображає складності їх юридичної природи. Частина відповідних правомочностей має класичне походження, частина становить сучасну конкретизацію вже визнаних прав, а окремі технологічно зумовлені можливості потенційно можуть набувати ознак справді нового права.

У цьому контексті соматичні права доцільніше характеризувати як групу з міжпоколінєвою генезою. Їх охоронне ядро пов'язане з класичними правами на свободу, приватність та фізичну недоторканність, позитивно-гарантійний компонент взаємодіє із соціальними правами, а окремі сучасні правомочності мають виразну технологічну новизну. Відповідно, поколінєва

характеристика може використовуватися щодо соматичних прав передусім як допоміжний історико-доктринальний критерій, тоді як їх єдність визначається специфічним предметом – юридично значущим самовизначенням людини щодо власної тілесності.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що віднесення соматичних прав до нового покоління прав людини має як достатні теоретичні підстави, так і суттєві заперечення. Аргументи *pro* пов'язані передусім із розвитком біомедицини, генетики, репродуктивних і нейротехнологій, які створюють принципово нові можливості впливу на людський організм та формують правові інтереси, що об'єктивно не могли існувати у попередні історичні періоди. У цьому значенні окремі соматичні правомочності справді характеризуються предметною та технологічною новизною.

Водночас аргументи *contra* свідчать про неможливість розглядати всю сукупність соматичних прав як принципово новий і повністю автономний блок прав людини. Їх фундаментальне аксіологічне та нормативне ядро сформоване традиційними правами на свободу, людську гідність, приватність, фізичну недоторканність, життя та охорону здоров'я. Значна частина сучасних соматичних правомочностей виникає не шляхом створення принципово нового права, а внаслідок конкретизації, спеціалізації та еволюційного тлумачення вже визнаних фундаментальних прав.

У зв'язку із цим саме поняття «нового» права потребує диференційованого розуміння. Доцільно розрізняти хронологічну, предметну та нормативно-конструктивну новизну. Пізня поява певної претензії у правовій доктрині або виникнення нової технологічної можливості ще не означає необхідності формування самостійного права людини. Вирішальним критерієм має бути потреба у новій юридичній конструкції для захисту фундаментального інтересу, який не може бути належно забезпечений через уже існуючі права.

Аргументація щодо віднесення соматичних прав до нового покоління має як підстави, пов'язані з новизною окремих технологічно обумовлених правомочностей, так і суттєві заперечення, зумовлені їх змістовним зв'язком із традиційними правами на свободу, приватність, фізичну недоторканність і гідність. Тому поколіннєву характеристику доцільно використовувати передусім як допоміжний історико-доктринальний критерій. Необхідно з'ясовувати, які саме соматичні правомочності справді мають якісно новий зміст, які є сучасною конкретизацією вже відомих прав, а які поєднують обидві характеристики.

З огляду на це беззастережне віднесення всієї сукупності соматичних прав до четвертого покоління видається теоретично спрощеним. Поняття «четверте покоління» у сучасній доктрині використовується щодо надзвичайно різних груп прав – соматичних, біомедичних, генетичних, цифрових, інформаційних, нейротехнологічних та інших, що ставить під сумнів наявність єдиного системоутворювального критерію такого покоління. Сам номер покоління не визначає юридичного змісту права, його носія, об'єкта, характеру кореспондуючих обов'язків або способів захисту.

Більш обґрунтованим є висновок про міжпоколіннєву природу соматичних прав. Їх охоронне ядро генетично пов'язане з класичними громадянськими правами на свободу, приватність і фізичну недоторканність; окремі механізми реалізації взаємодіють із соціальним правом на охорону здоров'я; водночас частина правомочностей, сформованих унаслідок розвитку сучасних біомедичних, генетичних та інших технологій, має ознаки справжньої юридичної новизни. Соматичні права є новими за окремими формами прояву та способами реалізації, але значною мірою традиційними за своїм фундаментальним ціннісним ядром.

Отже, соматичні права доцільно характеризувати як самостійну за предметним критерієм, міжпоколіннєву за історико-правовою генезою та неоднорідну за ступенем нормативної новизни групу прав людини. Їх самостійність визначається не належністю до певного покоління, а специфічним предметом правового регулювання – юридично значущим самовизначенням людини щодо власної тілесності. Такий підхід дозволяє одночасно врахувати історичну наступність системи прав людини, визнати реальну новизну окремих технологічно зумовлених правомочностей та уникнути необґрунтованого множення нових поколінь прав.

Список літератури:

1. Universal Declaration of Human Rights : UN General Assembly Resolution 217 A (III), 10 December 1948.
2. International Covenant on Civil and Political Rights. New York, 16 December 1966. 999 UNTS 171.
3. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. New York, 16 December 1966. 993 UNTS 3.
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Rome, 4 November 1950. ETS No. 005.
5. Vienna Declaration and Programme of Action. A/CONF.157/23, 25 June 1993.

6. López Baroni M. J. Fourth Generation Human Rights in View of the Fourth Industrial Revolution. *Philosophies.* 2024. Vol. 9, no. 2. Art. 39. DOI: https://doi.org/10.3390/philosophies9020039.

7. Турченко О. Г., Євтушенко Д. О. Евтаназія як право людини четвертого покоління. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 4. С. 921–928.

8. Бєлова М. В., Бєлов О. М. Репродуктивні права як складова прав четвертого покоління: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2025. Вип. 88, ч. 1. С. 115–121. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.15.

9. Ienca M., Andorno R. Towards New Human Rights in the Age of Neuroscience and Neurotechnology. *Life Sciences, Society and Policy.* 2017. Vol. 13. Art. 5. DOI: https://doi.org/10.1186/s40504-017-0050-1.

10. Risse M. The Fourth Generation of Human Rights: Epistemic Rights in Digital Lifeworlds. *Moral Philosophy and Politics.* 2021. Vol. 8, no. 2. P. 351–378. DOI: https://doi.org/10.1515/mopp-2020-0039.

11. Domaradzki S., Khvostova M., Pupovac D. Karel Vasak's Generations of Rights and the Contemporary Human Rights Discourse. *Human Rights Review.* 2019. Vol. 20, no. 4. P. 423–443. DOI: https://doi.org/10.1007/s12142-019-00565-x.

12. Beitz C. R. The Idea of Human Rights. Oxford : Oxford University Press, 2009.

13. Alston P. A Third Generation of Solidarity Rights: Progressive Development or Obfuscation of International Human Rights Law? *Netherlands International Law Review*. 1982. Vol. 29, no. 3. P. 307–322. DOI: https://doi.org/10.1017/S0165070X00012882.

14. Alston P. Conjuring Up New Human Rights: A Proposal for Quality Control. *American Journal of International Law.* 1984. Vol. 78, no. 3. P. 607–621. DOI: https://doi.org/10.2307/2202599.

15. The Cambridge Handbook of New Human Rights: Recognition, Novelty, Rhetoric / ed. by A. von Arnauld, K. von der Decken, M. Susi. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108676106.

Khazhynskyi R. M. SOMATIC RIGHTS AS A NEW GENERATION OF HUMAN RIGHTS: PRO ET CONTRA

The article provides a theoretical and legal analysis of the problem of classifying somatic rights as a new generation of human rights through the prism of pro et contra arguments. The relevance of the study is determined by the fact that the development of biomedicine, genetics, reproductive technologies and neurotechnologies significantly expands the actual possibilities of a person to influence his or her own body and gives rise to new legal claims, which in contemporary legal doctrine are often characterized as rights of the fourth or another new generation. At the same time, a substantial part of the relevant entitlements is substantively connected with the traditional rights to liberty, physical integrity, privacy, human dignity, life and health protection, which calls into question their unconditional attribution to a fundamentally new generation. The article examines the normative and axiological continuity of somatic rights with the classical system of human rights. It is shown that the basic guarantees of bodily autonomy were formed on the basis of already recognized rights to personal integrity, liberty, privacy, voluntary consent and human dignity. At the same time, it is established that modern scientific and technological development creates fundamentally new objects of legal regulation related to genetic intervention, assisted reproductive technologies, neurotechnologies and other forms of influence on the physical nature of a human being, which supports the recognition of the novelty of certain somatic entitlements. Particular attention is paid to a critical analysis of the generational concept of human rights. It is substantiated that the mere fact that a particular legal claim appeared relatively late or is technologically determined is not sufficient for recognizing an autonomous new right. The article proposes distinguishing chronological, substantive and normative-constructive novelty of a right. It is argued that the normative-constructive criterion is decisive, because it makes it possible to determine whether a new fundamental interest requires the creation of an independent legal construction or can be adequately protected through specification and evolutionary interpretation of already existing rights. The study concludes that the unconditional classification of the entire set of somatic rights as fourth-generation rights is theoretically oversimplified. Somatic rights have an intergenerational nature: their protective core is connected with classical civil rights, certain mechanisms of their implementation interact with social rights, whereas some technologically determined entitlements indeed demonstrate substantive and normative novelty. It is therefore reasonable to regard somatic rights as a group of human rights that is autonomous by subject matter, intergenerational by historical and legal genesis, and heterogeneous in the degree of normative novelty, while its unity is determined by legally significant self-determination of a person in relation to his or her own bodily existence.

Keywords: *somatic rights, human rights, generations of human rights, fourth-generation rights, emerging rights, bodily autonomy, bodily self-determination, physical integrity, human dignity, biomedicine, genetic rights, reproductive rights, neurorights, legal status of the person.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026